

O‘QITUVCHINING PEDAGOGIK MAHORATI: ZAMON TALABLARI VA YANGICHA QARASHLAR

Ahmatova Farangiz Xoshim qizi.

Denov tadbirkorlik va pedagogika
instituti boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy o‘qituvchining pedagogik mahorati, uning shakllanish bosqichlari, metodik, psixologik va texnologik jihatlari hamda zamon talablari asosidagi yangi yondashuvlar yoritilgan. Tadqiqot metodlari asosida o‘qituvchilarning real faoliyati tahlil qilinib, pedagogik mahoratga ta‘sir etuvchi ichki va tashqi omillar aniqlangan. Shuningdek, kreativlik, raqamli kompetensiya, refleksiya va emosional intellekt kabi jihatlarning o‘qituvchilik faoliyatidagi o‘rni asoslangan. Maqola zamonaviy ta‘lim sohasida ishlayotgan pedagoglar, ilmiy izlanuvchilar va kasbiy o‘shiga intilayotgan ustozlar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: pedagogik mahorat, zamonaviy o‘qituvchi, innovatsion ta‘lim, kreativ yondashuv, metodik kompetensiya, raqamli texnologiyalar, shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim, refleksiya, emosional intellekt, motivatsiya, dars sifati, kommunikativ qobiliyat, o‘qituvchi malakasi, o‘quvchi faolligi, kasbiy o‘sh, interaktiv metodlar, individual yondashuv, ta‘lim innovatsiyalari, professional rivojlanish, pedagogik diagnostika.

Kirish

Zamonaviy ta‘lim tizimi shiddat bilan rivojlanayotgan, raqamlashtirilgan, axborotga to‘la global jamiyatning ehtiyojlariga javob beruvchi, ilg‘or va moslashuvchan kadrlarga ehtiyoj sezmoqda. Bunday sharoitda o‘qituvchining roli yanada murakkablashib, nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi, innovator, tashkilotchi va motivator sifatida ko‘rilmogda. Shu bois pedagogik mahorat zamonaviy ta‘lim tizimining markaziy tushunchalaridan biriga aylangan.

O‘qituvchining pedagogik mahorati — bu uning kasbiy salohiyati, metodik bilimlari, didaktik yondashuvi, kommunikativ qobiliatlari, o‘quvchilar bilan o‘zaro munosabat o‘rnatishdagi uslubi va zamonaviy texnologiyalarni samarali qo‘llay olish layoqati kabi kompleks fazilatlarni o‘z ichiga oladi. Har qanday sharoitda, istalgan ijtimoiy-madaniy muhitda, o‘z fanini o‘rgatishda yuqori natijalarni beradigan, har bir

o'quvchining individual rivojlanish trayektoriyasini hisobga olib dars olib boradigan ustoz — bugungi ta'limning ehtiyojidir.

Maqolada zamonaviy o'qituvchining pedagogik mahorati haqida yangicha qarashlar, bu tushunchaning tarkibiy qismlari, uni shakllantirishda muhim omillar, ta'limdagi innovatsion yondashuvlarning o'qituvchi faoliyatiga ta'siri, shuningdek, mavjud muammolar va ularning bartaraf etish yo'llari chuqur o'rganiladi.

Metod

Tadqiqotda kombinatsiyalashgan (mixed-method) yondashuv qo'llanildi. Sifatli metod sifatida 30 nafar ilg'or tajribaga ega o'qituvchilar bilan yarim tuzilgan intervyular o'tkazildi. Miqdoriy tahlil uchun 100 nafardan ortiq o'qituvchilar va 200 nafarga yaqin o'quvchilarga mo'ljallangan so'rovnoma tashkil qilindi.

Intervyu savollari o'qituvchilik kasbining murakkab jihatlari, mahoratni rivojlantirish yo'llari, kasbiy o'z-o'zini anglash, dars jarayonidagi o'ziga xosliklar, talabalarning ehtiyojlariga moslashuvchanlik darajasi kabi masalalarga qaratildi. So'rovnomalarda esa o'qituvchining darsni tashkil etish usullari, individual yondashuv, axborot texnologiyalaridan foydalanish, darsdan tashqari faoliyatdagi samaradorligi baholandi.

Shuningdek, 10 ta maktabda olib borilayotgan metodik ishlanmalar, dars kuzatuvlari, o'quvchilar bilim natijalari bilan bog'liq statistik ma'lumotlar tahlil qilindi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bugungi kunda o'qituvchilarning pedagogik mahorati ko'plab omillarga bog'liq holda shakllanmoqda. Bular jumlasiga quyidagilar kiradi:

- Kasbiy o'quv va malaka oshirish tizimining sifati
- Mustaqil o'rganish va innovatsion izlanishlar olib borish qobiliyati
- Fan va texnologiyalar rivoji bilan doimiy tanishib borish
- Ijtimoiy-madaniy muhitga moslashish
- Psixologik barqarorlik va kommunikativlik darajasi

So'rovnomalarda aniqlanishicha, o'qituvchilarning 85 foizi o'z mahoratini oshirishda doimiy izlanish va yangiliklarni amaliyotga tatbiq etish muhimligini ta'kidlagan. 60 foiz o'qituvchi darsda multimediya vositalaridan foydalanishini, 74 foiz esa har bir darsni individuallashtirishga urinishini bildirgan.

Tajribali o'qituvchilar intervyularida o'z mahoratini shakllantirishda quyidagilar muhim omil bo'lganini ko'rsatdi: doimiy malaka oshirish, ilg'or tajribalarni

o‘r ganish, amaliyot bilan bog‘liq refleksiya, o‘quvchi fikrini tinglash va unga ko‘ra o‘z faoliyatini tahlil qilish.

Tahlil va Munozara

O‘qituvchining pedagogik mahorati — bu faqat metodik bilimlar to‘plami emas, balki har bir darsni o‘quvchilar ehtiyojidan kelib chiqib yaratish san‘atidir. Bu jihat, ayniqsa, kompetensiyaviy yondashuv asosida olib borilayotgan ta‘limda muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir o‘quvchi — bu alohida olam, va mahoratli o‘qituvchi ularning har biri bilan alohida ishlashni biladi.

Pedagogik mahoratni rivojlantirishda refleksiya, ya‘ni o‘z faoliyatini tahlil qilish, xatolarni anglash va ularni takrorlamaslik orqali o‘sish katta o‘rin tutadi. O‘qituvchi har bir darsdan so‘ng o‘zini “Qanday o‘tdi?”, “Nimani o‘zgartirishim kerak?” kabi savollar bilan sinovdan o‘tkazsa, bu uning mahoratini oshirishga xizmat qiladi.

Biroq, pedagogik mahoratni shakllantirishda muayyan to‘siqlar ham mavjud. Ulardan eng asosiylari: yuklama og‘irligi, metodik erkinlikning cheklanganligi, yangiliklarni qo‘llashdagi byurokratik to‘siqlar, o‘quvchilarning turli ijtimoiy muhitdan kelganligi sababli yondashuvdagi murakkabliklar.

Zamonaviy ta‘lim sharoitida o‘qituvchidan quyidagi kompetensiyalar talab etiladi:

- Didaktik dizayn yaratish va uni o‘quvchiga moslashtirish
- Raqamli vositalardan foydalanish mahorati
- Emosional intellekt va empatiya
- Konstruktiv muloqot va ijobiy muhit yaratish
- Innovatsiyalarni qabul qilish va ularni sinovdan o‘tkazish

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, pedagogik mahoratga ega bo‘lgan o‘qituvchi darsni fan doirasida cheklab qo‘ymaydi, balki o‘quvchini hayotiy faoliyatga tayyorlaydi, ularni har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

O‘qituvchining pedagogik mahorati — bu ta‘lim sifatining, o‘quvchining muvaffaqiyati va ta‘limdagi yangilanishlarning kalitidir. Bu mahorat doimiy o‘zgaruvchan, zamon talablari asosida yangilanuvchi, individual xususiyatlarni o‘zida mujassamlashtiruvchi kompleks hodisadir. Har bir pedagog o‘z faoliyatini yuqori saviyada olib borishi, yangi texnologiyalar, zamonaviy metodlar, o‘quvchining ichki dunyosi bilan uyg‘un ishlay olishi orqali haqiqiy kasb ustasiga aylanadi.

Kelgusida o'qituvchilarning pedagogik mahoratini oshirishga qaratilgan tizimli yondashuvlar, shaxsiy rivojlanish rejalari, faoliyatni monitoring qilish mexanizmlari va doimiy o'z-o'zini baholash imkoniyatlari ta'lim samaradorligini keskin oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmedova, D. A. (2022). *Pedagogik texnologiyalar asoslari*. Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti.
2. Abduqodirov, A. A. (2020). *Ta'limda interaktiv metodlar va ularning amaliy qo'llanilishi*. Samarqand: "Ilm ziyo" nashriyoti.
3. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
4. Prensky, M. (2001). *Digital Game-Based Learning*. New York: McGraw-Hill.
5. Gee, J. P. (2007). *What Video Games Have to Teach Us About Learning and Literacy*. New York: Palgrave Macmillan.
6. Saidov, A. (2019). *Ta'limda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar*. Toshkent: "Yangi asr avlodi".

Research Science and
Innovation House

